

Indhold

Bogens spørgsmål?	3
Skyldige steder	9
Heterotopia	10
Gerningsstedet	12
Det stigmatiserede sted	13
Det overnaturlige sted	16
Augmenterede steder	21
Lokationsbaserede mobilspil	21
Det intertekstuelle sted	26
Sublime steder	31
Det sublime	31
Deep Mapping	34
Stedet som pastiche	37
The Globe	39
Magtens steder	43
Panoptikon	44
Autoritetsstedet og synoptikon	47
Psykegeografi og situationisme	49
Arbejdspladsen	53
Det fordristiske sted	53
Transitsteder	57
Ikke-stedet	57
S.L.O.A.P.	61
Konklusion: Bogens svar	65
Litteratur	67
Ordforklaringer	79

Bogen forklarer og illustrerer de sidste årtiers nybrud eller trend inden for den humanistiske forskning, som er blevet kaldt *the spatial turn*, den spatiale vending. Det er en vending henimod undersøgelser af steder (Falkheimer & Jansson 2006; Fabian 2010; Westphal 2007/2001; Döring & Thielman 2008; Warf & Arias 2009; Tally 2013; Beyes & Holt 2020). Et EU-forskningsprojekt som *Spatial Humanities: Texts, Gis & Places* (2012-16; Gregory 2021) er et interdisciplinært, humanistisk eksempel. Louise Fabian skriver, at "den geografiske tænkning er kommet på den humanvidenskabelige dagsorden" (2010, p. 19) med undersøgelser af begreberne rum og sted. Det drejer sig ikke kun om steder fra fiktionens verden, men også om virkelige steder.

Geokritik er med sin transdisciplinære tilgang og emneområde en del af det stedlige eller spatiale nybrud. Geokritik tillader os at forstå virkelige steders fundamentale fikcionalitet, skriver Robert T. Tally Jr. (Westphal 2007/2011), og geokritik som et udslag af *the spatial turn* indgår nu som en betydningsfuld del

af kulturstudier. Robert T. Tally Jr. ser dette i modsætning til dominansen i det 20. århundrede af diskurser i forskningen om tid, historie og teleologisk udvikling ledsaget af en modernistisk, æstetisk interesse i individuel psykologi (p. xi).

Det overordnede forskningsspørgsmål i bogen er, hvordan betydninger af steder skabes, og det er dens analytiske pointe, som vil blive illustreret, at ingen steder kun betyder sig selv, og at der er indlejret betydninger i steder, som kan komme fra medier og film, historien, digitale fænomener som fx spil og fra magtforhold. Steder er altså ikke autonome i deres betydninger.

Bogens struktur er bestemt af et integreret system. Dets hovedstruktur består af to teoretiske tilgange. Den første er fænomenologisk stedsteori om steders betydning for menneskers eksistens og erfaring, der er forankret i verden og i dens steder (Fabian 2010, p. 26). Gary J. Coates og Gary Seamon påpeger den fænomenologiske sammenhæng mellem steder og den menneskelige livsverden:

Phenomenological research, which is concerned with the essential nature of human experience and consciousness, indicates that the notion of place crystallizes and focuses one essential aspect of human existence the inescapable requirement to always be somewhere. Place as a concept integrates natural, personal and cultural dimensions of environment into one experiential whole. (1984, p. 6)

Steder kan rumme erfaringen fra den menneskelige livsverden, og de kan være æstetiske bearbejdelser heraf. Bogen indeholder eksempler på begge, og det i kapitlerne "Skyldige steder", "Augmenterede steder", "Sublime steder" og "Stedet som pastiche".

Den kritiske kulturgeografi er den anden teoretiske tilgang (Fabian 2010, p. 23). Den beskæftiger sig med steder som samfundsskabte og som sociale konstruktioner. Den forholder sig, som navnet siger, kritisk til magtens steder, der kan inkludere eller ekskludere mennesker, og som kan være magtinstrumenter og -repræsentationer. Steder kan i sig selv marginaliseres, men de kan imidlertid også være der, hvor modstand imod magten og samfundsstrukturer finder sted. Beboere af stigmatiserede steder kan fænomenologisk opfatte deres livsverden anderledes positivt end deres steds samfundsmæssige stigmatisering. Dette er blot et eksempel på en nødvendigvis holistisk og interdisciplinær tilgang, som er en grundsten i *the spatial turn*. De af bogens kapitler, der er forankret i kritisk kulturgeografi, er "Magtens steder", "Arbejdspladsen" og "Transitsteder".

Bogen beskæftiger sig altså med steder som erfarede fænomener i livsverdenen og steder som samfundsmæssige og sociale konstruktioner, og den inddrager æstetiseringer og medieringer heraf. Det gør den med historisk spredning i dens stedstypeeksempler, og de illustreres tæt. Hver stedstype forklares og giver anledning til en tilknyttet teoridannelse. Det er kombinationen af teorier og eksempelanalyser, der bærer bogens argumentation. Bogen rummer mange eksempler, og de er repræsentative i deres selektion, men ikke udtømmende.

Analyseeksemplernes historiske spredning tillader, at forskellige historiske perioders holdninger til og forståelse af steder bliver belyst. Der er den moderne parkeringskælder og rastepads, og der er den middelalderlige landsbykirke og herregård. Stedet som pastiche rummer i sig selv flere historiske perioder. Naturen og landskabet, som kan synes uforanderligt som sted, blev opfattet som et produktionssted i et førmoderne bondesamfund, men som et udflugtsmål i et senere borgerligt samfund (Frykman & Löfgren 1979/1983, p. 43, pp. 64-72, pp. 85-86; Christensen, Kirk & Rainsford 2019) og som et sublimt motiv for kunst.

Dobbeltheden i steders betydninger, og dermed en ophævelse af deres betydningsmæssige integritet, behandles i bogen med transdisciplinære eksempler og teoretiske tilgange. Det er dobbeltheden i steders betydninger og måderne, de dannes på, der er bogens emne. I kapitlerne stilles spørgsmålet om forholdet mellem det faktiske sted og det konceptuelle sted. Dette forhold er ofte bestemt af tekster knyttet til stedet. Bertrand Westphal etablerer et hierarki i udviklingen af dette forhold, dvs. af et steds læselighed. Først kan en tekst influere synet på et sted, steder kan selv blive tekstualiseret, og endelig kan der forekomme en fuld integration: "a genuine intertwining of text and place." (2007/2011, p. 152) Jesper Falkheimer og Andre Jansson skriver koncist, at alle rum skabes gennem repræsentation, og at teorier om spatial produktion i et vist omfang skal forstås som teorier om kommunikation og mediering (2006, p. 7).

Henri Lefebvre ser rum som relationelt og socialt produceret ud fra tre rumlige kategorier. Denne spatiale triade udgøres af de tre forbundne rum: det er-

farne rum med social praksis ("*lived space*"), det opfattede rum ("*conceived space*") og det repræsenterende rum ("*representational space*"). Samspillet mellem disse tre rum skaber og genskaber deres betydninger. Lefebvre nævner tilskrivninger af symbolske betydninger til rummene fra kunst og kultur (1991, p. 62, pp. 125-126, pp. 300-301), så det repræsenterende rum bliver skabt af tegn (Christensen 2019).